

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

SSO.zs.071.14.2017

Warszawa, 30.06.17

**Pan
Stanisław Karczewski
Marszałek Senatu**

W odpowiedzi na oświadczenie złożone przez Pana Senatora Waldemara Sługockiego, dotyczące sytuacji środowisk popegeerowskich, przedstawiam następujące informacje.

1. *Czy Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, biorąc pod uwagę szereg reform wprowadzonych przez obecny rząd, jest w stanie przygotować propozycje umożliwiające wsparcie dla środowiska popegeerowskiego i jego rodzin?*

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi uczestnicząc w pracach Rządu oraz w zakresie prac własnych projektuje wsparcie dla środowiska popegeerowskiego i jego rodzin. W szczególności podczas prac nad *Planem na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, a następnie prac nad *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)* MRiRW dążyło do odzwierciedlenia potrzeb ww. środowisk we właściwych dokumentach rządowych. Dzięki tym staraniom różnorodność strukturalna obszarów wiejskich znajduje swoje odzwierciedlenie w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*, prezentującej nową wizję rozwoju społeczno-gospodarczego Polski na najbliższe lata. Zakłada ona *tworzenie warunków wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym*. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, *niezależnie od miejsca zamieszkania obywatele powinni mieć zapewnione możliwości rozwojowe przejawiające się dostępem do dóbr odpowiedniej jakości i podstawowych usług, co wpływa pozytywnie z jednej strony na mobilność geograficzną i zawodową mieszkańców, ale także na zwiększenie możliwości inwestycyjnych w tych obszarach*.

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 4.07.17
nr. 3732 podpis. M

KABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 03.07.2017
nr. 3745 podpis. N1

Zgodnie z celami strategicznymi SOR, *polityka wobec obszarów wiejskich musi wspierać ich rozwój w oparciu o posiadane przez nie endogeniczne potencjały. Implikuje to zarówno działania dotyczące pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększania mobilności, zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport publiczny), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Specjalnej uwagi i wsparcia wymagają obszary zagrożone trwałą marginalizacją, które utraciły zdolności rozwojowe i które wymagają podjęcia dodatkowych działań ze strony rządu i władz regionalnych we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Ważna jest także współpraca pomiędzy ośrodkami wiejskimi i pobliskimi, powiązanymi z nimi funkcjonalnie miastami, głównie w zakresie świadczenia usług na rzecz mieszkańców.*

SOR przewiduje dla obszarów wiejskich zarówno wsparcie horyzontalne, jak i działania odpowiadające na ich zróżnicowane terytorialnie potrzeby. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w kierunkach interwencji dedykowanych *Rozwojowi obszarów wiejskich* w celu szczegółowym *II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*. Zaprojektowano w nim:

- interwencję horyzontalną odnoszącą się do rozwoju terytorialnego wszystkich obszarów wiejskich - *Rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze,*
- oraz interwencję dedykowaną obszarom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji tj. *Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.*

Ponadto w SOR zapisano m.in.: *„wśród obszarów wiejskich wyróżnia się grupa zagrożonych trwałą marginalizacją, w tym m.in. mniejszych miast, wsi i osiedli popegeerowskich, obszarów usytuowanych z dala od dużych ośrodków miejskich lub na styku granic województw, które cechuje szereg negatywnych zjawisk o charakterze społeczno-gospodarczym, niekorzystnie wpływających na ich rozwój. Niedostateczna skuteczność i koordynacja dotychczas stosowanych instrumentów polityki regionalnej uzasadniają podjęcie wobec obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją zindywidualizowanej, dostosowanej do potrzeb oraz potencjału rozwojowego, interwencji realizowanej poprzez wzmocnioną koordynację pomiędzy instrumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi. Polityka rozwoju ukierunkowana terytorialnie wobec obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją skupiać się będzie na promocji inwestycji prywatnych wykorzystujących lokalne zasoby, dostarczeniu odpowiedniej jakości dóbr i usług, których deficyty stanowią bariery rozwojowe tych obszarów, aktywizacji podmiotów publicznych, prywatnych*

i mieszkańców na rzecz rozwoju, w tym poprzez szersze wykorzystanie podejścia Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Oczekiwanym efektem takich działań będzie wzrost inwestycji prywatnych i co się z tym wiąże lokalnych miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz samorządów terytorialnych, a także za sprawą lepszej jakości usług - wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi. Nastąpi także wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami, stanowiącymi lokalne ośrodki wzrostu w celu lepszego dostępu mieszkańców do rynku pracy, dóbr i usług publicznych. Efekty interwencji będą również widoczne w poprawie jakości funkcjonowania instytucji publicznych, zwłaszcza w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do partnerstwa, dialogu oraz współpracy administracji ze społeczeństwem, jak też we wzroście nakładów finansowych (publicznych i prywatnych) na działania rozwojowe.”

Instrumentem realizacyjnym, zaprojektowanego w SOR wsparcia, będzie projekt strategiczny *Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją*, dotyczący przedsięwzięć z zakresu m.in.: rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji lokalnych zasobów ludzkich, pobudzania lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, a także poprawy dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych, za który w części odpowiada MRiRW. Jednym z elementów tego projektu będzie rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, polegająca na stworzeniu takich warunków bytowych, które zachęcałyby do pozostania w środowisku wiejskim, stworzenia trwałych więzi społecznych oraz warunków do alternatywnego wykorzystania dostępnych zasobów celem zwiększenia atrakcyjności obszarów oraz potencjału dochodowego miejscowej ludności. Projekt realizowany będzie przy wykorzystaniu oraz ukierunkowaniu dostępnych, a także nowych źródeł finansowych – głównie krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 (dostosowania programów operacyjnych do potrzeb obszarów zmarginalizowanych, warianty: zmiana kryteriów wyboru projektów, odrębne środki w istniejących działaniach, wydzielenie nowych działań, inne w zależności od specyfiki regionalnej i istniejących już instrumentów terytorialnych), nowego Mechanizmu Norweskiego 2017+ i środków krajowych m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Polskiego Funduszu Rozwojowego, w zależności od możliwości ich włączenia w realizację Programu.

Również w ramach bieżących prac prowadzonych w MRiRW i podległych mu instytucjach prowadzone są działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów popegeerowskich. W tym m.in. część środków publicznych, jakimi dysponuje MRiRW, w sposób bezpośredni lub pośredni jest kierowana do środowisk popegeerowskich. MRiRW

proceedi również działania w zakresie możliwości wsparcia obszarów popegeerowskich ze środków będących w dyspozycji innych resortów lub Urzędów Marszałkowskich, w tym w szczególności środków polityki spójności. Kwestie te są również jednym z zagadnień jakie są projektowane w *Pakcie dla obszarów wiejskich*, który będzie dokumentem o charakterze porozumienia społecznego i politycznego, integrującym w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. Szersza informacja w tym zakresie została wskazana w odpowiedzi na pytanie dot. obecnie realizowanych programów, z których mogą skorzystać byli pracownicy pegeerów, by zaktywizować społeczność lokalną.

2. *Z jakich obecnie programów resortowych mogą skorzystać byli pracownicy pegeerów, by zaktywizować społeczność lokalną?*

MRiRW bierze już obecnie udział w realizacji projektu strategicznego SOR pn. *Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją*, w którym jednym z komponentów są działania na rzecz aktywizacji obszarów po byłych pgr. W szczególności Agencja Nieruchomości Rolnych (ANR). ANR zgodnie z art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 1491, z późn. zm.), nieodpłatnie przekazuje nieruchomości wchodzące w skład Zasobu na własność jednostkom samorządu terytorialnego oraz osobom bezrobotnym bez prawa do zasiłku, które przez okres co najmniej 5 lat były pracownikami pgr. Ponadto w trybie art. 43 ust. 2 tej ustawy, ANR może nieodpłatnie przekazać na własność gminie albo spółdzielni mieszkaniowej domy, lokale mieszkalne i budynki gospodarcze, wraz z niezbędnymi gruntami, w przypadku gdy najemcy tych nieruchomości nie złożyli w przewidzianym ustawowym terminie oświadczeń o zamiarze skorzystania z prawa nabycia. Dodatkowo art. 44 ustawy stanowi, że grunty zabudowane obiektami infrastruktury technicznej towarzyszącej budynkom mieszkalnym, wraz z mieniem niezbędnym do korzystania z tej infrastruktury, ANR może przekazać nieodpłatnie na własność gminie albo spółdzielni utworzonej przez nabywców lokali mieszkalnych od ANR. Ponadto ANR sukcesywnie przekazuje nieodpłatnie, na wniosek gmin lub utworzonych przez nabywców lokali spółdzielni mieszkaniowych, infrastrukturę związaną z funkcjonowaniem lokali i budynków mieszkalnych oraz nieruchomości niezbędne do urządzenia i funkcjonowania osiedli, w tym placów zabaw, boisk oraz obiektów kulturalno-oświatowych. Jednocześnie ANR dokonuje przeglądu nieruchomości wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa pod kątem

ich przydatności do realizacji programu aktywizacji obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Oddziały Terenowe i Filie ANR zostały zobowiązane do dokonania przeglądu wytypowanych nieruchomości pod kątem zgodności ich lokalizacji z obszarami zagrożonymi trwałą marginalizacją, zgodnie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Po jego dokonaniu, Oddziały Terenowe i Filie zostaną zobowiązane przez Biuro Prezesa ANR do upowszechnienia zasad przejęcia mienia oraz uzyskania bezzwrotnej pomocy finansowej wśród gmin i spółdzielni mieszkaniowych zlokalizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją, które przejęły bądź mogą przejąć nieodpłatnie mienie Zasobu.

Dodatkowo należy wskazać, że w związku z uchwaloną w dniu 10 lutego 2017 r. ustawą *przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa* zmieniony został m.in. art. 24 ustawy z 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, poprzez dodanie w nim ustępów 10-13. Przepisy te wejdą w życie z dniem 1 września 2017 r. Stanowią one m.in., że środki finansowe uzyskane z gospodarowania mieniem Zasobu, KOWR (który zastąpi ANR) może przeznaczać na wsparcie przedsięwzięć mających na celu m.in. rozwój obszarów wiejskich, czy też rozwój podmiotów gospodarujących z wykorzystaniem mienia Zasobu. Wsparcie to będzie mogło być udzielane w formie pożyczek, poręczeń, gwarancji kredytowych lub bezzwrotnej pomocy finansowej. Bezzwrotna pomoc finansowa będzie mogła dotyczyć:

1) budowy, remontu oraz przebudowy budynków i lokali, obiektów infrastruktury technicznej oraz innego majątku, przekazanych, bez uprzedniego doprowadzenia ich do należytego stanu technicznego;

2) działalności wydawniczej, prowadzenia badań naukowych, szkoleń, konferencji, seminariów i konkursów w zakresie zadań Krajowego Ośrodka;

3) budowy, remontu oraz przebudowy urządzeń, obiektów i sieci: energetycznych, wodnokanalizacyjnych, ciepłowniczych oraz telekomunikacyjnych, przekazanych bez uprzedniego doprowadzenia ich do należytego stanu technicznego;

4) przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych realizowanych na obszarach wiejskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020), za realizację którego odpowiada MRiRW daje możliwości rewitalizacji obszarów wiejskich, w tym m.in. obszarów popegeerowskich. Instrumenty pomocy zaprojektowane w PROW 2014-2020 uwzględniają konieczność wyrównywania dysproporcji rozwojowych występujących w Polsce i przyczyniają się także do przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu ludności zamieszkującej tereny popegeerowskie.

Budżet Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 to 13,6 mld euro (ponad 8,6 mld euro z budżetu UE i ponad 4,9 mld euro z krajowego). W ramach Programu realizowanych jest 15 działań obejmujących 35 poddziałań. W ramach PROW 2014-2020 realizowane jest sześć priorytetów Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, określonych w art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), to jest:

- I. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- II. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- III. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- IV. Odtwarzanie, chronienie i wzmocnienie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- V. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- VI. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Wpływ na poprawę sytuacji mieszkańców obszarów wiejskich zlokalizowanych na terenach byłych państwowych gospodarstw rolnych mają przede wszystkim działania zaprojektowane do realizacji w ramach priorytetu VI „Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”.

W ramach tego priorytetu realizowane są następujące instrumenty pomocy:

- 1) *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia i rozwoju działalności gospodarczej; kryteria wyboru projektów w ramach tego działania uwzględniają między innymi parametry, które charakteryzują obszary po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, to jest: dochód podatkowy gminy, (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca), bezrobocie w powiecie (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia). Możliwe do zastosowania są także preferencje wynikające ze

specyfiki danego regionu; W zakres działania wchodzi trzy odrębne poddziałania, w ramach których realizowanych jest szereg różnych typów operacji:

- Poddziałanie: Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii,
- Poddziałanie: Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej,
- Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury.

2) *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej* - dla rolników posiadających małe gospodarstwa rolne (także na obszarach popegeerowskich) szansą jest stworzona w ramach PROW 2014-2020, możliwość uzyskania wsparcia na podejmowanie działalności pozarolniczej i rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Osoby prowadzące małe gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro lub małżonkowie i domownicy tych rolników mogą ubiegać się o premię, która umożliwi przeprowadzenie inwestycji w zakresie tworzenia działalności pozarolniczej. Pierwszeństwo w ubieganiu się o pomoc mają rolnicy którzy przekażą swoje gospodarstwo w sposób trwały, w ramach poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa” PROW 2014-2020. Premia w wysokości do 100 000 zł wypłacana będzie w ratach: I rata – 80% kwoty pomocy po spełnieniu warunków kwalifikowalności, II rata – 20% kwoty pomocy po prawidłowym zrealizowaniu biznesplanu. Biznesplan musi zakładać, że nastąpi utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu średniorocznym (również samozatrudnienie).

3) *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* - mając na uwadze walkę z wykluczeniem społecznym i ubóstwem wzmocniono w ramach ww. działania wsparcie odnośnie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, któremu towarzyszą szkolenia i doradztwo dostosowane do potrzeb indywidualnych. Wśród projektów realizowanych w ramach LSR premiowane są projekty wykorzystujące zasoby lokalne i/lub adresowane do grup defaworyzowanych. W PROW 2014-2020

w ramach działania Leader, realizowana jest poprzez Lokalne Strategie Rozwoju (LSR) znacznie szersza gama działań niż było to w PROW 2007-2013. Lokalne Grupy Działania przygotowując LSR powinny w nich uwzględniać potrzeby mieszkańców, w tym także zagrożonych ubóstwem i wykluczonych społecznie. Poprzez LSR wspierane są między innymi operacje mające na celu: wzmocnienie kapitału społecznego, rozwoju przedsiębiorczości, dywersyfikację źródeł dochodu, tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego, podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR, rozwój produktów lokalnych, rozwój rynków zbytu, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej, technicznej w tym z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy lub modernizacji dróg lokalnych, tworzenie sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych, aktywizowanie bezrobotnych, wykorzystanie technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępniania zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich.

Pośredni wpływ na poprawę sytuacji mieszkańców na terenach popegeerowskich mają również inne działania, które są realizowane w ramach pozostałych priorytetów PROW 2007-2013. W ramach priorytetu III, wspierana jest realizacja inwestycji związanych z przetwórstwem i marketingiem artykułów rolnych oraz tworzenie grup producentów rolnych. Wspierane jest również przystąpienie i uczestnictwo w systemach jakości produktów rolnych i środków spożywczych. W ramach PROW 2007-2013 poprzez działanie *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* wprowadzono także możliwość wsparcia rolników, małżonków i domowników rozpoczynających działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych. Wprowadzenie takiego wsparcia ma wpływ nie tylko na wzrost efektywności gospodarstw rolnych ale również na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich i ograniczenie ubóstwa.

W ramach priorytetu II realizowane są działania w zakresie poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych: *Modernizacja gospodarstw rolnych, Restrukturyzacja małych gospodarstw, Rozwój usług rolniczych, Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa, Premie dla młodych rolników*. Wszystkie te działania mogą potencjalnie wpływać na poprawę sytuacji ludności popegeerowskiej posiadającej gospodarstwa rolne.

Bardzo istotne dla ograniczania ubóstwa jest szczególnie działanie „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*”. Działanie ma na celu zapewnienie gospodarstwom niskotowarowym dodatkowych dochodów, zachęcając ich właścicieli do podejmowania działań mających

w przyszłości rozwinąć ich dotychczasową produkcję rolniczą. Działanie skierowane jest do gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro. Pomoc w postaci premii w wysokości 60 tys. zł jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

W ramach priorytetu I realizowane są instrumenty służące ułatwianiu transferu wiedzy i innowacji na obszarach wiejskich. Natomiast w ramach priorytetu IV i V realizowane są przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska (w tym wody, gleb, krajobrazu), zachowania bioróżnorodności, wsparcia gospodarstw ekologicznych oraz zalesiania gruntów o niskiej przydatności rolniczej.

Zasady realizacji PROW 2014-2020 zostały określone w ten sposób, by wsparcie kierowane było do grup i obszarów defaworyzowanych. Przykładem takiego podejścia może być np. ograniczenie wsparcia inwestycyjnego tylko do gospodarstw rodzinnych, czy też zastosowanie kryteriów wyboru operacji ukierunkowanych na pomoc dla obszarów najbardziej tego wymagających.

Jednocześnie należy wspomnieć o programach innych resortów, które skierowane są także do byłych pracowników PGR. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm.) nie przewiduje szczególnych rozwiązań dla byłych pracowników PGR, ale jeżeli spełniają oni warunki do uzyskania statusu bezrobotnego, to po zarejestrowaniu się w urzędzie pracy mogą korzystać z usług i instrumentów rynku pracy na zasadach ogólnych, z uwzględnieniem ustalonego dla nich profilu pomocy. Oznacza to, że osoby mieszkające na wsi, w tym byli pracownicy PGR, po uzyskaniu statusu bezrobotnego, mogą otrzymać m.in.:

- 1) pomoc w znalezieniu pracy, przede wszystkim przez pośrednictwo pracy, a w razie braku możliwości zapewnienia odpowiedniej oferty pracy przez poradnictwo zawodowe,
- 2) pomoc w szeroko rozumianym rozwoju zawodowym przez oferowane szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, sfinansowanie studiów podyplomowych, stypendia na kontynuowanie nauki,
- 3) pomoc w podjęciu zatrudnienia subsydiowanego,
- 4) pomoc w podjęciu działalności gospodarczej,

5) pomoc w pobudzeniu własnej aktywności zawodowej w ramach systemu bonów: szkoleniowego, stażowego, zatrudnieniowego lub na zasiedlenie,

6) pomoc, kierowaną w szczególności do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w formie programów specjalnych, które stanowią najwyższą formę personalizacji wsparcia, dopuszczają one bowiem możliwość łączenia ustawowych usług i instrumentów rynku pracy z rozwiązaniami, dostosowanymi do indywidualnych potrzeb uczestników programu oraz możliwość obejmowania każdego uczestnika programu kilkoma formami aktywizacji zawodowej przy równoczesnym wspieraniu działań specyficznymi elementami wspierającymi zatrudnienie w sytuacji, kiedy proces aktywizacji i doprowadzenia bezrobotnego do zatrudnienia wymaga niestandardowych rozwiązań,

7) pomoc adresowaną do osób najbardziej oddalonych od rynku pracy w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, który kierowany jest osób, które utraciły możliwość podjęcia pracy z powodu długiego okresu przebywania w bezrobociu, często połączonego z brakiem kwalifikacji, niewystarczającymi kompetencjami i deficytami utrudniającymi funkcjonowanie w środowisku pracy. Program ten ma na celu przywrócenie u w/w osób zdolności do podjęcia pracy oraz budowanie aktywnych postaw w życiu społecznym.

W celu realizacji działań na rzecz mieszkańców terenów popegeerowskich, urzędy pracy mogą pozyskać dodatkowe środki z rezerwy Funduszu Pracy, przeznaczone na finansowanie między innymi programów aktywizacji zawodowej bezrobotnych w regionach o wysokiej stopie bezrobocia oraz na terenach rewitalizowanych, a także realizowanych w ramach Narodowego Programu Mieszkaniowego Mieszkanie Plus oraz programów aktywizacji zawodowej bezrobotnych zamieszkujących na wsi.

Mając na względzie trudną sytuację nie tylko osób zatrudnionych niegdyś w PGR, lecz także ich rodzin warto zwrócić uwagę na różne formy pomocy, adresowane m.in. do osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zamieszkujących tereny wiejskie, w tym również obszary popegeerowskie, które zostały przewidziane w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn.zm). Osoby te mają prawo do ubiegania się o świadczenia finansowe, rzeczowe lub w naturze z systemu pomocy społecznej, określone w w/w ustawie. Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej głównie spoczywa na gminach oraz innych jednostkach administracji samorządowej i rządowej różnego szczebla, które współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy. Zasiłek celowy może być przyznany również osobie albo rodzinie, które poniosły stratę w wyniku zdarzenia losowego lub w wyniku klęski żywiołowej i ekologicznej. Zasiłek przyznawany z takich przyczyn, może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

W uzasadnionych przypadkach nie przewidzianych literą ustawy, uzasadniających przyznanie pomocy społecznej osobie lub rodzinie o dochodach przekraczających kryteria dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi. Może też być przyznany zasiłek okresowy, zasiłek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową. Zasiłki celowe finansowane są z budżetu gmin.

W ramach świadczeń z pomocy społecznej oferowany jest także szereg świadczeń niepieniężnych, do których zaliczamy:

- pracę socjalną, która jest jedną z najważniejszych, nominalnie najskuteczniejszych metod wspierania osób i rodzin wymagających pomocy, rozumiana jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

- poradnictwo specjalistyczne – w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.

Świadczenia te są przyznawane bez względu na posiadany dochód. Ponadto jeżeli osoba lub rodzina pozbawiona jest schronienia, posiłku, czy też niezbędnego ubrania, gmina ma obowiązek zapewnić schronienie oraz dostarczyć niezbędne ubranie i obuwie, dostosowane do indywidualnych właściwości osoby oraz do pory roku.

Dodatkowym wsparciem dla dzieci lub osób dorosłych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej jest pomoc realizowana w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020, ustanowionego uchwałą Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. (M.P. z 2015 r. poz. 821 j.t.). Strategicznym celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywiania dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim

poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych.

W ramach Programu udziela się wsparcia: dzieciom do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, w szczególności osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym. Program przewiduje udzielenie pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności, świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Należy także wspomnieć o Programie Operacyjnym „*Pomoc żywnościowa*”, którego realizacja rozpoczęła się w 2014 roku i polega na udzielaniu pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków. Dystrybucją żywności zajmują się cztery ogólnopolskie organizacje partnerskie – Federacja Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Polski Czerwony Krzyż, we współpracy z innymi lokalnymi organizacjami, wchodzącymi w skład ich sieci dystrybucji. Osoby potrzebujące mogą także skorzystać z bezpłatnych szkoleń lub warsztatów dotyczących m.in. przygotowywania posiłków, diety oraz zdrowego odżywiania, sprawnego zarządzania budżetem domowym, zapobiegania marnowaniu żywności w celu zwiększenia samodzielności i włączenia społecznego. Poza pomocą żywnościową osoby najbardziej potrzebujące mogą korzystać z bezpłatnych działań towarzyszących. Kryterium dochodowe uprawniające do udzielenia tej pomocy ustalono wstępnie na poziomie 150% kryterium dochodowego obowiązującego w pomocy społecznej. Od 1 stycznia 2017 roku ustalono wyższe kryterium, które wynosi 200% odpowiedniego kryterium dochodowego w pomocy społecznej (1268 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1028 zł na osobę w rodzinie). Dodatkowo osoby muszą spełniać przesłanki wynikające z art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Do końca czerwca 2017 roku realizowany będzie podprogram 2016. Obecnie w ramach PO PŻ dystrybuowanych jest 16 artykułów spożywczych z różnych grup towarowych: warzywa i owoce, produkty skrobiowe, produkty mleczne, produkty mięsne oraz cukier i olej.

Od sierpnia br. rozpocznie się realizacja podprogramu 2017, w ramach którego dystrybuowanych będzie łącznie 19 produktów spożywczych.

W ramach prowadzonych działań, związanych z likwidowaniem barier wykluczenia społecznego udzielaniem pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji bytowej oraz aktywizowania tych osób i członków ich rodzin w tym na obszarach wiejskich, w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej inicjowane są działania wspierające

przedsięwzięcia samorządu gmin wiejskich oraz organizacji pozarządowych, ujęte w programie „*Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020*”. Celem głównym Programu jest włączanie i wzmacnianie uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie oraz rozwój systemu aktywnej integracji poprzez wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

MINISTER
Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Krzysztof Jurgiel